CRIMINOLOGIE BEDRIJVEN IN DE STAD

De mogelijkheden van de criminologische analyse van de politieel geregistreerde criminaliteit binnen de analyse van stedelijke criminaliteit

Peter Colle[1]

Inleiding

Het criminologische bedrijf blijkt een veelzijdige onderneming.[2] We zien niet alleen een veelheid, verscheidenheid en diversiteit in de aangewende methoden van onderzoek en het gebruik van basisgegevens. We merken vooral de aanpak van een brede waaier aan problemen vanuit verschillende theoretische perspectieven. Deze verschillende theorieën blijken vaak een bevoorrechte relatie te hebben met specifieke problemen, bepaalde methoden van onderzoek en sommige basisgegevens. Deze relatie floreert echter niet in een ivoren toren. Het criminologisch bedrijf wordt gemanaged binnen een politieke en institutionele context. Immers, de harde kern van vragen in het criminologisch bedrijf – nl. wat is criminaliteit; wat is de omvang ervan; hoe wordt criminaliteit verklaard; hoe moet deze gecontroleerd worden? – staat ook centraal op de politieke agenda. De maatschappelijke, wetenschappelijke en politieke contexten schrijven mee aan de agenda voor criminologisch onderzoek en plaatsen specifieke topics in de harde kern van het criminologisch bedrijf.

De vernieuwde wetenschappelijke aandacht voor stad en criminaliteit[3], die niet los staat van de maatschappelijke context, heeft tevens de verschillen in theorievorming, onderzoeksmethode en datagebruik nieuw leven ingeblazen.

Vanuit onze concrete onderzoekservaring beschouwen we de specifieke relatie tussen theorievorming, onderzoeksmethode en datagebruik en bekijken we de mogelijkheden van de criminologische analyse van een politieel geregistreerde criminaliteit in het kader van een analyse van stedelijke criminaliteit.

Deze ervaring situeert zich binnen het team van de School voor Criminologie aan de Universiteit Gent dat een buurtgericht onderzoek naar criminaliteit, onveiligheid en preventie verrichtte in opdracht van de Minister van Binnenlandse Zaken.[4] In het kader van dit onderzoeksproject realiseerden we een analyse van politieel geregistreerde criminaliteit, meer specifiek van processen-verbaal door

---

1. Wetenschappelijk onderzoeker bij het Steunpunt 'Criminaliteit, bestuurlijke politie en strafrechtsbedeling' aan de School voor Criminologische Wetenschappen, U. Gent.
2. JUPP, V., *Methods of Criminological Research*, London, Unwin Hyman, 1989, p. 9 e.v., 23-24, 177-178; WIKSTRÖM, P., *Urban Crime, Criminals and Victims*, New York, Springer Verlag, 1991, p. 2, 50.
3. WIKSTRÖM, P., *Urban Crime, Criminals and Victims*, New York, Springer Verlag, 1991, p. 1; 'Criminaliteit in de grote stad', *Justitiële Verkenningen*, themanummer, XV, 8, 1989, p. 5-7; FIJNAUT, C. e.a., *Politiële Misdaadbestrijding*, W.O.D.C., n° 56, 1985, p. 159, 175, 182.
4. HEBBERECHT, P., HOFMAN, H., PHILIPPETH, K. en COLLE, P., *Een buurtgericht onderzoek naar criminaliteit, onveiligheid en preventie*, Brugge, Uitgeverij Vandenbroele, 1991.

de Gentse stadspolitie opgesteld voor feiten gepleegd in de vier onderzochte stadsbuurten.

Om de mogelijkheden van de analyse van politieel geregistreerde criminaliteit uit de verf te laten komen plaatsen we deze analyse eerst binnen een kritisch theoretisch kader en methodologie. Daarna presenteren we bondig de onderzoeksbevindingen van onze analyse van politieel geregistreerde criminaliteit. Tot slot geven we aan hoe we deze bevindingen kunnen verfijnen en hoe we deze dienen te plaatsen binnen een criminologische analyse van stedelijke criminaliteit.

1. De wetenschappelijke context

1.1. DE INVALSWEGEN NAAR DE STAD

De mogelijkheden voor een criminologische analyse worden in eerste instantie bepaald door een expliciete theorievorming.

Binnen het criminologisch bedrijf, en meer specifiek naar stedelijke criminaliteit toe, kunnen we ruwweg de theorieën in drie categorieën onderverdelen: theorieën gebaseerd op sociologische determinanten (b.v. de Chicago School), theorieën gebaseerd op micro-sociologie (b.v. het symbolisch interactionisme) en theorieën gebaseerd op historische-structurele analyses (b.v. de radicale criminologie). Deze verschillende theoretische benaderingen koesteren als 'versterkte forten' eigen onderzoeksmethoden en data, van het gebruik van officiële statistieken over participerende observaties tot het sociaal-historisch onderzoek.[5]

Binnen het onderzoeksproject/team hebben we echter, vanuit het eigen theoretische kader, verschillende gegevensbronnen en wetenschappelijke methoden kritisch – d.w.z. met inzicht van hun mogelijkheden en beperkingen – aangewend om hun bevindingen met elkaar te vergelijken en/of te confronteren.

De analyse van de politieel geregistreerde criminaliteit in een aantal stadsbuurten werd dus verricht in een ruimere criminologische analyse, nl. naast een bevolkingsenquête met een doorgedreven slachtofferbevraging[6] en een historisch-sociologische analyse van deze buurten. Deze criminologische analyse is ondersteund door een theorievorming waarbij de harde kern van vragen in het criminologisch bedrijf aan bod komen – nl. wat is criminaliteit?; wat is de omvang ervan?; hoe wordt criminaliteit verklaard?; hoe moet deze gecontroleerd worden?

1.2. DE NAAMBORDEN VOOR DE STAD

De eerste vraag uit de harde kern van het criminologisch bedrijf – wat is criminaliteit? – richt de analyse op de afbakening of scherpere definiëring naar wat er specifiek begrepen wordt onder (stedelijke) criminaliteit.

---

5. JUPP, V., *Methods of Criminological Research*, London, Unwin Hyman, 1989, p. 15-18, 75-83.
6. HEBBERECHT, P., HOFMAN, H., PHILIPPETH, K. en COLLE, P., *Een buurtgericht onderzoek naar criminaliteit, onveiligheid en preventie*, Brugge, Uitgeverij Vandenbroele, 1991.

Criminaliteit wordt gedefinieerd als een sociaal fenomeen en omschreven als een sociaal 'produkt van mensen die bepaalde handelingen stellen en anderen die hierop reageren'.[7]

Deze omschrijving thematiseert vier analysepolen met hun onderlinge relaties:

1. de formele sociale controle (met o.a. de strafwetgever en de politie);

2. de informele sociale controle (waaronder instituties als familie, school, maatschappelijk werk en de massamedia; en gedragen door de publieke opinie);

3. de daders;

4. en de slachtoffers.

De omschrijving van criminaliteit als een sociaal produkt maakt tevens de inhoudsanalyse van bestaande invullingen van 'criminaliteit' en de analyse van vigerende definiëringsprocessen belangrijk.

Het onderzoeksproject spitste zich voornamelijk toe op de 'traditionele' invulling van criminaliteit. Bij het aanwenden in onze analyse van zowel de geïntegreerde politiële statistieken verzameld door de rijkswacht als de processen-verbaal opgesteld door de stedelijke politie bleek het merendeel van de politiële registraties ook over 'traditionele criminaliteit' te handelen, nl. over vermogens- en geweldsdelicten gepleegd op openbare plaatsen en thuis. Dit gold véél sterker voor de geïntegreerde politiële statistiek dan voor de processen-verbaal van de stedelijke politie.

1.3. HET STADSCENTRUM

Met de tweede vraag wil het criminologisch bedrijf weten en meten hoeveel criminaliteit er bestaat in onze samenleving. In relatie tot de analyse van politieel geregistreerde criminaliteit plaatst deze vraag de discussie rond het gebruik van politiestatistieken en van politieregistraties (in casu processen-verbaal) centraal.

Binnen de hierboven vermelde theoretische benaderingen worden volgende posities ingenomen. De 'realisten' stellen dat politieregistraties en hun statistieken een objectieve indicator voor criminaliteit in de samenleving geven. De 'institutionalisten' vinden daarentegen dat deze registraties en hun statistieken enkel een indicator zijn voor acties vanuit de instanties van formele sociale controle.[8]

Vanuit de omschrijving van criminaliteit als een sociaal produkt worden politieregistraties en hun statistieken bepaald door de vier analysepolen van criminaliteit: politiestatistieken geven niet alléén indicatoren van handelingen waarbij daders en slachtoffers betrokken zijn maar ook van acties van informele en formele sociale controle.[9]

Een kritisch aanwenden van politiestatistieken, en méér concreet van politieregistraties (b.v. p.v.'s), binnen een criminologische analyse, houdt expliciet reke-

---

7. YOUNG, J., 'The Tasks Facing a Realist Criminology', *Contemporary Crises*, 11, 4, 1987, p. 337-357; HEBBERECHT, P., 'Het nieuwe realisme in de Britse kritische criminologie', *Panopticon*, 11, 2, 1990, p. 192.

8. JUPP V., *Methods of Criminological Research*, London, Unwin Hyman, 1989, p. 92 e.v.; VAN KERCKVOORDE, J., *Statistieken of statistrikken*, Leuven, Acco, 1984, p. 35 e.v.; CUSSON, M., *Croissance et décroissance du crime*, P.U.F., 1990, p. 25.

9. HEBBERECHT, P., HOFMAN, H., PHILIPPETH, K. en COLLE P., *Een buurtgericht onderzoek naar criminaliteit, onveiligheid en preventie*, Brugge, Uitgeverij Vandenbroele, 1991.

ning met deze (over)determinatie door deze vier polen en hun onderlinge relaties.

1. De analyse van politieel geregistreerde criminaliteit vertrekt vanuit een criminologische theorievorming die de vier analysepolen en hun onderlinge relaties conceptualiseert;

2. de analyse grijpt plaats met inzicht in de produktie van politieregistraties en -statistieken door de verschillende dynamieken binnen de vier geschetste analysepolen;

3. de eigenlijke analyse operationaliseert, zo veel mogelijk, de indicatoren voor de vier analysepolen. Hier kan een onderscheid gemaakt worden tussen een fenomeen- en een activiteitsanalyse. De fenomeenanalyse operationaliseert de handelingen, waarbij daders en slachtoffers betrokken zijn. Deze mondt uit in een patroon van politioneel geregistreerde criminaliteit en profielen van daders en slachtoffers. De activiteitsanalyse operationaliseert de acties van informele en formele sociale controle (aangifte- en registratiepatroon);

4. de onderzoeksbevindingen uit de analyse worden steeds geduid binnen een criminologische theorievorming.

De aandacht binnen het onderzoeksproject voor de produktie van zowel de politieregistraties (processen-verbaal van de stedelijke politie) als de politiestatistieken (de geïntegreerde politiële statistiek, verzameld door de rijkswacht) toonde het belang erbij aan van de vier analysepolen.

Tabel 1. Frequenties voor de meldingsbron en meldingskanaal uit p.v.-analyse in % voor totale analyse (N=823); aantal registraties uit de G.P.S. van 1988 voor de (twee) politiediensten in het Gentse (in absolute cijfers en in percentages; stand van het p.v. per buurt en voor totaal (in %).

Meldingsbron	*Globaal*	*Specifiek*	*Meldingskanaal*	*Aantal in %*
REACTIEF	89		telefonisch 101-oproep	50
slachtoffer		62	onthaal politiebureau	34
dader		2	eigen vaststelling	11
derden		21	telefonisch 100-oproep	3
anoniem		4	andere	2
PROACTIEF	11		totaal	100
ambtshalve		6		
n.a.v. andere feiten		5		
totaal	100	100		

Aantal registraties uit de G.P.S. van 1988 voor de (twee) politiediensten in het Gentse

dienst	Rijkswacht	Stadspolitie	andere	totaal
aantal	2603	5923	57	8583
in %	30	69	1	100

Aantal meldverslagen in 1989	M.E.A.B.	T.A.B.	M.K.B.	R.B.	TOT
aantal	340	531	316	178	1365
in %	25	39	23	13	100

Meldverslagen van de Gentse stadspolitie voor de onderzochte buurten in 1989

stand van het p.v.	M.E.A.B.	T.A.B.	M.K.B.	R.B.	TOT
geen p.v.	7	14	5	12	10
geklasseerd	13	9	26	14	14
naar parket	80	77	69	74	76
totaal	100	100	100	100	100

1. in relatie tot de informele sociale controle en het slachtoffer:

Binnen de onderzochte buurten worden de feiten meestal op reactieve wijze vastgesteld. Bijna twee op drie worden gemeld door het slachtoffer zelf. Goed één op vijf komt aan het licht door derden (b.v. getuigen). De meeste registraties, nl. de helft, grijpen plaats na een telefonische oproep. Eén op drie feiten worden gemeld op het politiebureau.

2. in relatie tot de formele sociale controle:

Het merendeel van de registraties van de geïntegreerde politiële statistiek wordt verricht door de Gentse stadspolitie. De verhouding van 70% – 30% weerspiegelt de afgesproken taakverdeling tussen stadspolitie en rijkswacht binnen de Gentse regio.

De p.v.-registratie via de meldverslagen bij de Gentse stadspolitie kan niet los gezien worden van de bestaande graad van informatisering bij de Gentse stadspolitie.[10] Deze meldverslagen geven enig beeld van de politie-interventies in de onderzochte buurten.

De registratie van de feiten in een p.v. verschilt van buurt tot buurt. Een factor die bij deze verschillen een rol speelt is de aard van de feiten en de binnen het korps geldende regels voor de registratie van deze feiten. Het voorbeeld bij uitstek is de registratie van fietsdiefstal met onbekende dader. Het hiervoor opgemaakte p.v. wordt geklasseerd op de dienst Gevonden en Verloren Voorwerpen. Het al of niet opmaken van een p.v. wordt eveneens medebepaald door korpsafspraken. Voor sommige interventies wordt enkel een specifiek (meld)verslag opgemaakt, b.v. voor bijstand van een gerechtsdeurwaarder.

1.4. DE SUBURBS

De derde vraag uit de harde kern van het criminologisch bedrijf spoort naar een verklaring voor criminaliteit.

Vanuit de sociologische theorievorming binnen het onderzoeksproject wordt het sociaal fenomeen criminaliteit in de eerste plaats verklaard vanuit brede maatschappelijke ontwikkelingen in een macro-sociale context. Deze brede maatschappelijke ontwikkelingen blijken aan de basis te liggen van ongelijke, sociale en geografische, verdelingen in de stedelijke ruimte van sociale fenomenen als criminaliteit.[11]

---

10. Zie documentatiemap *De automatisering bij de Politie Gent*, Politie Stad Gent, 1989.

11. KINSEY, R., LEA, J. en YOUNG, J., *Losing the Fight Against Crime*, Oxford, Basil Blackwell, 1986, p. 68 e.v.; JUPP, V., *Methods of Criminological Research*, London, Unwin Hyman, 1989, p. 109; HEBBERECHT, P., 'Het nieuwe realisme in de Britse kritische criminologie', *Panopticon*, 11, 2, 1990, p. 193-195; PICKVANCE, C.G. (eds.), *Urban Sociology*, London, Tavistock, 1976.

Om deze sociale en geografische verdelingen concreet te vatten werd in het onderzoeksproject geopteerd voor een lokale benadering van criminaliteit. Dit realiseerde zich in een vergelijkend buurtonderzoek van vier Gentse stadsbuurten, die voldoende van elkaar verschillen in socio-economische en demografische samenstelling, in proportionele samenstelling naar nationaliteit, in bouwfysische kenmerken van de buurt, in geregistreerde criminaliteit en in bestaande preventie-initiatieven op buurtniveau – meer concreet de werking van een Buurt Observatie Actie (B.O.A.)[12] in één van de onderzoeksbuurten.

De multi-etnische arbeidersbuurt (M.E.A.B. in de tabellen) is een oude arbeidersbuurt met een lage socio-economische status, met een multi-etnische samenstelling en met een relatief hoge aanwezigheid werklozen. De geïntegreerde politiële statistieken (G.P.S.) voor 1988 laten een licht hogere score voor politieel geregistreerde criminaliteit zien. Van de vier geselecteerde buurten is dit de enige waar een B.O.A. werkzaam is.

De traditionele arbeidersbuurt (T.A.B. in de tabellen) die in de 19e eeuwse gordel rond Gent ligt, heeft een lage socio-economische status. In tegenstelling met de hiervoor beschreven arbeidersbuurt, is de aanwezigheid van mediterrane migranten eerder beperkt. De buurt wordt gekenmerkt door een hoog aantal sociale woningen. De buurtbevolking is betrekkelijk jong en kent een relatief hoog percentage laag geschoolden en werklozen. Er is in deze arbeidersbuurt geen B.O.A. werkzaam en de geregistreerde criminaliteit is, volgens de G.P.S., beperkt.

De middenklassebuurt (M.K. in de tabellen) is een oudere stadsbuurt met een gemiddelde socio-economische score, en met een belangrijk percentage oudere bewoners. In deze buurt wonen veel hoog geschoolden en nauwelijks migranten van mediterrane origine. De score voor geregistreerde criminaliteit (G.P.S.) in deze buurt is aanzienlijk.

De residentiële buurt (R.B. in de tabellen) is een buurt met een globaal hoge socio-economische status en met een belangrijk percentage oudere bewoners. Kaders, werkgevers en beoefenaars van vrije beroepen vormen een belangrijk aandeel van de beroepsbevolking. Er wonen geen mediterrane migranten in deze buurt. De globale geregistreerde criminaliteit (G.P.S.) is vrij laag.

Binnen het vergelijkend buurtonderzoek werd een processen-verbaal-analyse verricht van de feiten, gepleegd in deze vier buurten in het jaar 1989 en geregistreerd door de Gentse stadspolitie, met uitzondering van verkeersgebonden zaken.

We kozen in het buurtgericht onderzoek voor een analyse van processen-verbaal boven deze van de geïntegreerde politiële statistieken om verschillende redenen. We wilden onze analyse zo dicht mogelijk bij de feiten zelf uitvoeren. Tevens treedt er bij de codering door de stadspolitie voor de geïntegreerde politiële statistieken informatieverlies en/of -vertekening op: slechts een beperkte en beperkende lijst van feiten wordt opgenomen.[13] We streefden naar een sociografisch

---

12. Een Buurt Observatie Actie (B.O.A.) is een door de politie gestuurd en buurtgebonden preventieprogramma waar naast de uitbouw van een netwerk van straatverantwoordelijken als contactpersonen tussen buurtbewoners met problemen en de politie, de burgers gevraagd wordt door 'alledaagse' waakzaamheid en observatie verdachte zaken te signaleren aan de politie. Zie ook CARLIER, F. , 'Buurt Observatie Acties', *De Politieofficier*, 1988, 8, p. 5-20.

13. BRUGGEMAN, W., 'Gerechtelijke geautomatiseerde gegevensbestanden in de computer van de rijkswacht', *Pantopticon*, 6, 5, 1985, p. 455-465.

profiel, niet alleen van de verdachten, maar ook van slachtoffers en derden die aangifte deden. We poogden tevens een beeld te vormen van de activiteiten van registrerende politiediensten.

Het instrument voor de p.v.-analyse werd inhoudelijk geconcipieerd vanuit de sociologische theorievorming binnen het onderzoeksproject. Om de sociale en geografische verdelingen binnen het maatschappelijk veld concreet te onderzoeken, bevatte de p.v.-analyse (o.a.) volgende onderzoeksitems: de feiten, in hun politiële definiëring, en de concrete pleegplaats van deze feiten; de sociografische gegevens over betrokken slachtoffers en gekende verdachten: nl. geslacht, leeftijd, arbeidspositie, nationaliteit en woonplaats; de relatie tussen slachtoffer en verdachte; de vroegere contacten met de politie van zowel slachtoffer als verdachte; het aangiftepatroon (met de eventuele sociografische gegevens van een derde die van de feiten aangifte deed).

In concreto analyseerden we 823 p.v.'s waarvan 281 voor de multi-etnische arbeidersbuurt, 176 voor de traditionele arbeidersbuurt, 230 voor de middenklassebuurt en 136 voor de residentiële buurt.[14]

2. De bevindingen uit de criminologische analyse van politieel geregistreerde criminaliteit in de vier onderzochte stadsbuurten

We beschrijven de politieel geregistreerde criminaliteit in drie luiken: het lokale criminaliteitspatroon, het slachtofferprofiel en het profiel van de verdachte.

Het lokale criminaliteitspatroon geeft de in de onderzochte buurten geregistreerde feiten weer. In het profiel[15] van slachtoffer en verdachte komen eerste de sociografische kenmerken aan bod: geslacht, leeftijd, arbeidspositie, nationaliteit en woonplaats. Bij het slachtofferprofiel maken we een onderscheid tussen individuen en rechtspersonen. Verder richt onze aandacht zich op specifieke topics als het vroeger contact met de politie, het verhoord en/of aangehouden zijn van de verdachte en de relatie tussen slachtoffer en verdachte.

2.1. HET LOKALE CRIMINALITEITSPATROON

Op basis van de meldverslagen[16] uit 1989 stellen we vooreerst vast dat de Gentse stadspolitie het meest tussenkomt in de traditionele arbeidersbuurt, in mindere mate in de multi-etnische buurt en de middenklassebuurt en het minst in de residentiële buurt.

---

14. Voor drie van de vier buurten hebben we alle p.v.'s doorgenomen. Voor de traditionele arbeidersbuurt analyseerden we, op basis van een gestratificeerde disproportionele steekproef, één derde van alle p.v.'s. We analyseerden uit deze buurt alle p.v.'s voor vermogens-, geweld-, zeden-, en drugsdelicten samen met de helft van de p.v.'s voor nachtgerucht en niet-aangifte woonstverandering en 1/5 van de p.v.'s voor relationele conflicten.
15. In de navolgende analyse richt de focus zich op de fysieke personen en meer concreet op het eerste individu dat hetzij als slachtoffer hetzij als verdachte in het p.v. genoteerd staat; we analyseren zo 93% van de persoonlijke slachtoffers en 90% van de gekende verdachten.
16. Zie tabel 1.

In de buurten met een specifieke socio-economische functie als de aanwezigheid van scholen, van handelsactiviteit en van een groeiend Turks gemeenschapsleven, hangen een aantal registraties met deze functie samen: de vermogensdelicten op en aan scholen in de middenklassebuurt, de vermogensdelicten in winkels en de feiten geïnspireerd door racisme in de multi-etnische arbeidersbuurt.[17]

Tabel 2. door de Gentse stadspolitie in 1989 in p.v. vastgestelde feiten (PV) in de vier onderzochte buurten en hun totaal; uitgedrukt in %-verdeling binnen de buurt of in absolute cijfers tussen haakjes indien lage frequentie; victimisatie per buurt voor buurtbewoners (BU) in absolute cijfers. (= geregistreerd volgens andere bron of indeling)*

	M.E.A.B.		T.A.B.		M.K.B.		R.B.		TOT
	PV	BU	PV	BU	PV	BU	PV	BU	PV
	%	n	%	n	%	n	%	n	%
vermogensdelicten									
1. (poging) inbraak	6	6	4	5	10	15	12	16	8
2. (brom)fietsdiefstal	7	5	12	10	15	14	10	12	11
3. diefstal uit auto	4	4	5	5	7	8	13	15	6
4. beroving op straat	1	3	(1)	–	(1)	1	2	1	1
5. overval	–	–	–	–	–	–	–	–	–
6. autodiefstal	1	1	1	1	2	2	2	4	1
7. winkeldiefstal	2	1	2	1	1	2	(1)	1	2
8. andere diefstal	6	5	7	9	11	9	10	3	9
9. vandalisme	12	12	17	21	11	9	11	7	13
10. oplichting & bedrog	3	5	3	3	2	2	1	–	3
bedreigingen									
13. bedreigingen	2	3	*	*	4	6	(1)	1	2
18. racisme	*	–	–	–	–	–	–	–	–
geweldsdelicten									
10. slagen en verwondingen	5	4	15	15	5	3	1	3	7
11. doodslag, moord	–	–	–	–	–	–	–	–	–
zedendelicten									
14. aanranding (sexueel)	(1)	1	(1)	1	(2)	1	–	–	(4)
15. verkrachting	–	–	–	–	–	–	–	–	–
16. exhibitionisme	(1)	1	(2)	2	–	–	–	–	–
specifiek									
17. drugsgebruik – handel	–	–	(3)	1	(2)	–	(1)	–	1
12. vechtpartijen	(1)	–	(2)	–	–	–	–	–	(3)
19. milieuvervuiling	3	4	*	*	4	2	2	4	2
20. relationeel conflict	11	20	14	18	4	8	4	7	9
21. opz. brandstichting	1		–		1		–		1
22. verboden wapendracht	(1)		–		(2)		–		(3)
23. andere	33	24	15	10	21	16	28	26	25
totaal	100		100		100		100		100
N =	281	138	176	81	230	87	136	81	823

17. Deze feiten staan niet als racisme gekwalificeerd: aanmatiging van titel (zich uitgeven als politie t.o.v. Turken); slagen; klacht van nachtgerucht; moeilijkheden met klacht van onheuse behandeling door politie bij identiteitscontrole.

In de meer begoede buurten melden de buurtbewoners méér vermogensdelicten, weinig geweldsdelicten en zelden zedendelicten. Zo staan in de residentiële buurt méér inbraken en diefstallen uit auto genoteerd. De arbeidersbuurten kenmerken zich door méér meldingen van geweldsdelicten en van vandalisme. De buurtbewoners uit de arbeidersbuurten roepen ook vaker de politie op als slachtoffer of kla(a)g(st)er bij relationele conflicten dan deze uit de méér begoede buurten. In de traditionele arbeidersbuurt hangen deze conflicten soms samen met slagen, vandalisme en nachtgerucht.

In deze laatste buurt worden bijna twee derden van de geregistreerde feiten in of aan de woning van het slachtoffer gepleegd. Voor de middenklassenbuurt geldt dit slechts voor één derde van registraties. In de overige twee buurten blijkt de helft van de feiten in of aan de woning van het slachtoffer gepleegd.

2.2. HET SLACHTOFFERPROFIEL

We stellen in de p.v.-analyse 814 slachtoffers vast. Tot deze slachtoffers behoren zowel individuen (80%) als rechtspersonen (20%). De victimisaties treffen meestal één enkel slachtoffer.

2.2.1. Het slachtofferprofiel van individuen

Mannen zijn in drie van de vier buurten vaker slachtoffer. Enkel in de traditionele arbeidersbuurt worden vrouwen méér slachtoffer. In de meer begoede buurten zijn de jongeren en jongvolwassenen meer uitgesproken slachtoffer terwijl in de arbeidersbuurten het slachtofferschap gelijkmatiger verdeeld ligt onder de volwassenen tussen 21 en 50 jaar.

Tabel 3. Sociografisch slachtofferprofiel bij alle victimisaties (PV) en van buurtbewoner (BU) in vgl. met buurtpopulatie (POP); met totalen voor p.v.-analyse; vroeger contact met politie; in % uitgedrukt. (POP) data voor geslacht en leeftijd van Gentse Bevolkingsdienst, voor arbeid en nationaliteit uit enquête

	M.E.A.B.			T.A.B.			M.K.B.			R.B.			TOT	
	PV	BU	POP	PV	BU	POP	PV	BU	POP	PV	BU	POP	PV	BU
man	65	59	(48)	46	40	(48)	65	56	(44)	51	49	(42)	58	52
vrouw	35	41	(52)	54	60	(52)	35	44	(56)	49	51	(58)	42	48
0 - 16 jaar	5	3	(19)	7	5	(19)	7	1	(11)	1	–	(8)	6	2
17 - 20 jaar	7	4	(6)	10	10	(5)	18	13	(3)	9	9	(3)	11	9
21 - 30 jaar	27	25	(18)	26	25	(15)	31	35	(19)	33	31	(13)	29	28
31 - 40 jaar	21	23	(13)	24	26	(14)	19	19	(15)	16	15	(11)	20	21
41 - 50 jaar	19	22	(10)	12	13	(12)	8	9	(10)	17	11	(21)	14	17
51 - 60 jaar	13	12	(9)	8	7	(12)	7	8	(10)	8	7	(12)	9	9
61 - 70 jaar	3	4	(10)	5	6	(12)	5	7	(13)	9	9	(17)	5	6
+ 70 jaar	5	7	(15)	8	8	(9)	5	8	(19)	7	8	(22)	6	8
arbeider	16	15	(17)	25	22	(15)	12	13	(3)	8	4	(5)	16	15
lagere bediende	16	15	(19)	17	15	(17)	18	17	(11)	14	12	(10)	17	15
hogere bediende	1	1	(9)	1	–	(5)	6	4	(19)	5	6	(17)	3	2
kader + vrij beroep	5	5	(4)	1	1	(2)	4	4	(8)	19	24	(8)	6	7
zelfstandige	23	25	(7)	6	6	(3)	9	14	(12)	8	9	(7)	12	15
werkloos	10	12	(10)	13	15	(9)	4	5	(4)	2	–	(2)	8	9
gepensioneerd	8	10	(16)	10	11	(31)	6	11	(30)	11	11	(39)	8	1
student	7	4	(5)	10	6	(7)	34	26	(6)	12	10	(4)	16	10
huisvrouw	1	1	(9)	8	9	(8)	2	4	(6)	–	–	(8)	3	3
andere	13	12	(4)	17	15	(3)	5	2	(1)	21	24	(0)	11	13

Belg	87	87	(83)	95	95	(95)	92	87	(98)	94	93	(98)	92	90
Turk	8	8	(14)	–	–	(3)	1	–	(—)	–	–	(—)	3	3
Noord-Afrikaan	1	1	(2)	1	1	(1)	1	1	(—)	–	–	(—)	1	1
EEG	2	2	(1)	3	2	(—)	4	8	(2)	3	4	(2)	3	4
Andere	2	2	(—)	1	3	(1)	2	5	(—)	3	3	(—)	1	2
woont in buurt	71			81			52			79			70	
woont in Gent	25			17			32			15			23	
woont buiten Gent	4			2			16			6			7	
N =	195	138		144	117		166	87		102	81		607	423
Vroeger contact met politie														
geen contact	69			41			79			80			67	
wel contact	31			59			21			20			33	
N =	233			160			204			113			710	

Met de socio-economische status van de buurt varieert ook de arbeidspositie van het slachtoffer: de kleine zelfstandigen in de multi-etnische arbeidersbuurt, de werklozen en arbeiders in de traditionele arbeidersbuurt, de arbeiders en lagere bedienden in de middenklassebuurt en de lagere bedienden en kaders in de residentiële buurt.

De werklozen worden in de arbeidersbuurten meer gevictimiseerd dan in de meer begoede buurten. De studenten worden in de beter begoede buurten, en vooral in de middenklassebuurt, meer slachtoffer van criminaliteit. Met uitzondering van de traditionele arbeidersbuurt liggen de slachtofferpercentages voor huisvrouwen laag. De gepensioneerden zijn in alle buurten ondervertegenwoordigd.

De kleine zelfstandigen blijken in de vier buurten duidelijk als slachtoffer genoteerd te staan, het meest uitgesproken in de multi-etnische arbeidersbuurt.

De slachtoffers hebben meestal de Belgische nationaliteit. In de multi-etnische arbeidersbuurt staan Turken in mindere mate dan hun aandeel in de buurtbevolking als slachtoffer geregistreerd.

Ongeveer drie op vier slachtoffers wonen in dezelfde buurt waar de feiten worden gepleegd, behalve in de middenklassebuurt waar slechts de helft in dezelfde buurt woont, ongeveer één derde in Gent en één zesde buiten Gent.

Tussen de buurten verschilt het aandeel van slachtoffers in de buurt met vroegere politiecontacten[18] duidelijk: méér dan de helft in de traditionele arbeidersbuurt, één derde in multi-etnische arbeidersbuurt en ongeveer één vijfde in de méér begoede buurten. Dit blijkt minder het geval bij slachtoffers van vermogensdelicten, maar meer bij victimisaties door slagen en verwondingen, bedreigingen en relatieconflicten.

2.2.2. Het slachtofferschap van rechtspersonen

De rechtspersonen kunnen we onderverdelen in twee grote klassen, enerzijds de private rechtspersonen met vnl. bedrijven, winkels, cafés en anderzijds de publieke rechtspersonen met vnl. stadsdiensten en scholen.

18. Het item 'vroegere contacten met de politie' geeft in concreto weer of men al of niet bij de Gentse Stadspolitie een 'bundel' op zijn of haar naam heeft. Deze bundels worden doorgaans opgemaakt zodra de politie over 4 of 5 p.v.'s beschikt, waarin eenzelfde persoon als verdachte genoteerd staat.

Tabel 4. Private en publieke rechtspersonen als slachtoffer per buurt en voor totaal (in %)

rechtspersoon	M.E.A.B.	T.A.B.	M.K.B.	R.B.	TOT
private	43	67	43	75	52
publieke	57	33	57	25	48
totaal	100	100	100	100	100
N =	54	21	51	27	153

In de buurten met een specifieke socio-economische functie merken we goed dubbel zoveel rechtspersonen als slachtoffers als in de twee andere buurten. In deze buurten, namelijk de middenklassebuurt en de multi-etnische arbeidersbuurt, worden publieke rechtspersonen méér slachtoffer dan private rechtspersonen. Het aandeel van de private rechtspersonen stijgt in de andere buurten tot 2 op 3 in de traditionele arbeidersbuurt en 3 op 4 in de residentiële buurt.

Tabel 5. Victimisaties per delictsgroep van private en publieke rechtspersonen en totaal (in %)

victimisatie rechtspersoon	*private*	*publieke*	*TOT*
inbraak	19	12	16
vandalisme	35	19	28
andere vermogensdelicten	38	5	28
brandstichting	3	3	3
milieu	2	8	5
andere	3	53	24
totaal	100	100	100
N =	79	74	153

De private rechtspersonen blijken meer als slachtoffer van vermogensdelicten geregistreerd dan de publieke rechtspersonen. Enkel wat inbraak betreft benaderen de twee elkaar. De victimisaties van publieke rechtspersonen hangen samen met hun openbare functies: schoolverzuim, niet aangifte woonstverandering, kijk- en luistergeld, nutteloze oproep op 100-101 (feiten die behoren tot de categorie 'andere' in de tabel).

2.4. HET PROFIEL VAN DE BEKENDE VERDACHTE

Bij de feiten gepleegd in de arbeidersbuurten is de verdachte vaker bekend dan in de meer begoede buurten. Terwijl bij twee op de drie feiten in de arbeidersbuurten de verdachte gekend is, blijft de verdachte bij twee op de drie feiten onbekend in de residentiële buurt.

Bij acht op de tien feiten met een bekende verdachte(n) handelt de verdachte alleen.

In de twee meer begoede buurten èn in de traditionele arbeidersbuurt is de gekende verdachte in ongeveer vier op de vijf gevallen een man. In de multi-etnische arbeidersbuurt zijn drie op de vier verdachten mannen. Het aandeel vrouwelijke verdachten ligt in deze buurt hoger dan in de andere drie buurten.

Tabel 6. Sociografisch profiel van de verdachten per buurt en totaal (in %); in % feiten met verhoorde/aangehouden verdachte en vroeger contact met de politie per buurt en voor totaal

	M.E.A.B.	T.A.B.	M.K.B.	R.B.	TOT
man	75	82	81	83	79
vrouw	25	18	19	17	21
0 – 16 jaar	11	4	9	2	7
17 – 20 jaar	6	12	12	12	10
21 – 30 jaar	39	27	29	25	32
31 – 40 jaar	22	27	27	29	25
41 – 50 jaar	14	20	15	12	15
51 – 60 jaar	5	8	7	10	7
61 – 70 jaar	–	1	1	–	1
+ 70 jaar	3	1	–	10	3
arbeider	18	35	22	24	24
lagere bediende	15	4	19	15	13
hogere bediende	1	1	1	10	2
kader + vrij beroep	1	1	2	3	1
zelfstandige	7	6	8	7	7
werkloos	14	22	11	7	15
gepensioneerd	2	1	–	10	2
student	14	5	24	7	13
huisvrouw	2	1	1	5	2
andere	26	24	12	22	21
Belg	76	94	92	90	86
Turk	14	–	3	–	6
Noord-Afrikaan	2	3	1	–	2
EEG	4	3	–	–	2
Andere	4	–	4	10	4
woont in buurt	55	63	39	42	52
woont in Gent	34	31	47	24	35
woont buiten Gent	11	6	14	34	13
totaal	100	100	100	100	100
N =	170	113	100	41	424
verhoord/aangehouden					
nee	48	48	61	78	56
ja	52	52	39	22	44
N =	270	176	225	128	800
geen vroeger contact met politie	22	11	22	21	19
wel vroeger contact	78	89	78	79	81
N =	174	113	102	42	431

Meer dan de helft van de bekende verdachten zijn twintigers en dertigers. Ook de jongeren van 17 tot 20 jaar (behalve in de multi-etnische arbeidersbuurt) en de veertigers zijn in de verdachtenpopulatie goed vertegenwoordigd. In de multi-etnische arbeidersbuurt en de middenklassebuurt geldt dit ook voor de jongeren tot en met 16 jaar.

De gekende verdachten zijn vooral arbeiders, lagere bedienden (behalve in de traditionele arbeidersbuurt) en werklozen (behalve in de residentiële buurt). Bij feiten gepleegd in de middenklassebuurt treffen we onder de gekende verdachten het meest studenten aan. Studenten vinden we ook talrijk terug bij de verdachten voor feiten uit de multi-etnische arbeidersbuurt. Ten slotte valt het relatief hoog percentage gepensioneerden en hogere bedienden op onder de verdachten in de residentiële buurt.

In de multi-etnische arbeidersbuurt weerspiegelt de verdeling tussen Belgen en Turken onder de verdachten van feiten in deze buurt hun verdeling binnen de buurtpopulatie. In de traditionele arbeidersbuurt en de middenklassebuurt treffen we slechts enkele Turken en Noordafrikanen aan. In de residentiële buurt zijn geen verdachten van deze nationaliteiten gekend.

Het aantal feiten met verhoorde en/of aangehouden verdachte stijgt wanneer de socio-economische status van de buurt daalt. In goed 8 op de 10 gevallen blijkt de gekende verdachte vroeger reeds contact te hebben gehad met de politie.

In de buurten met een specifieke socio-economische functie grijpen de feiten eerder plaats in relaties tussen mannen. In de buurten met vnl. een woonfunctie komt de relatie met een vrouw als slachtoffer en een man als verdachte méér voor.

Alléén in de traditionele arbeidersbuurt zien we eerder relaties met een slachtoffer jonger dan de verdachte. In de drie andere buurten blijken slachtoffer en verdachte vaker leeftijdsgenoten.

In de meer begoede buurten en de traditionele arbeidersbuurt zien we dat de feiten zich regelmatig afspelen tussen mensen met dezelfde arbeidspositie. De concrete invulling hiervan verschilt van buurt tot buurt: arbeiders en werklozen in de traditionele arbeidersbuurt, studenten in de middenklassebuurt en kaders in de residentiële buurt. In de multi-etnische arbeidersbuurt merken we het aantal feiten op binnen de relaties tussen een arbeider en een werkloze.

In de multi-etnische arbeidersbuurt ten slotte spelen de feiten zich in gelijke mate af tussen Turken als tussen Turken en Belgen.

3. De mogelijkheden van de criminologische analyse van politieel geregistreerde criminaliteit

De hierboven geschetste analyse van de politieel geregistreerde criminaliteit in de vier onderzochte stadsbuurten beperkt zich grotendeels tot een louter beschrijven van de bevindingen.

We kunnen komen tot een duiden en verklaren van deze bevindingen en we kunnen de mogelijkheden van de analyse optimaliseren in twee bewegingen. Ten eerste kunnen we de bevindingen verfijnen, en ten tweede kunnen we deze plaatsen binnen een globale criminologische analyse van stedelijke criminaliteit.

3.1. HET VERFIJNEN VAN DE ANALYSE

Het verfijnen van de analyse van de politieel geregistreerde criminaliteit vertrekt van de huidige beperkingen van de analyse, is een onderzoeksbeweging naar bin-

nen toe en richt zich op de vier analysepolen van het criminaliteit als sociaal fenomeen: de daders en slachtoffers en de informele en formele sociale controle.

a. Met betrekking tot de slachtoffers en verdachten kunnen de vroegere contacten met de politie uitgewerkt worden tot een profiel of een patroon van veelvuldig daderschap of slachtofferschap[19];

b. in relatie tot de informele en formele sociale controle kunnen de registraties van andere instanties dan de politie in de analyse worden opgenomen. Denkend aan het slachtofferschap van rechtspersonen betreft het hier zowel openbare diensten met al of niet een verbaliserende bevoegdheid (b.v. R.T.T., busmaatschappijen, plantsoendiensten, inspectiediensten, ...) als privé-maatschappijen (b.v. privé-bewakingsfirma's)[20];

c. met betrekking tot de politiediensten kan de eerder beschrijvende en kwantitatieve analyse van de processen-verbaal verrijkt worden met de kwalitatieve analyse van de politieactiviteiten via participerende observaties.[21]

3.2. HET CONTEXTUALISEREN VAN DE BEVINDINGEN UIT DE ANALYSE

Bij het contextualiseren van de bevindingen uit de analyse van de politieel geregistreerde criminaliteit worden deze bevindingen vergeleken en geconfronteerd met andere onderzoeksbevindingen binnen de criminologische analyse van stedelijke criminaliteit. Deze vergelijking vertrekt vanuit de sociologische theorievorming en wil zo komen tot een duiden en/of verklaren van de bevindingen.

Specifieke conclusies uit de bevindingen bij de analyse van geregistreerde criminaliteit worden pas getrokken na duiding binnen een criminologische analyse door contextualisering.[22]

Binnen het buurtgericht onderzoek had de contextualisering tot doel een specifiek antwoord te formuleren bij de vierde vraag uit de harde kern van het criminologisch bedrijf – hoe moet criminaliteit gecontroleerd worden? De opdracht voor het buurtgericht onderzoek luidde immers om beleidsaanbevelingen te formuleren voor preventie van criminaliteit en onveiligheid.[23]

De hoofdbrok van het buurtgerichte onderzoek naar criminaliteit, onveiligheid en preventie bestond uit een bevolkingsenquête met een doorgedreven slachtofferbevraging in de vier onderzochte buurten. Deze enquête onderzocht naast de eigenlijke ervaring van slachtofferschap, ook de beeldvorming over criminaliteit, de angst- en bezorgheidsgevoelens voor criminaliteit, opinies over en ervaringen

---

19. Zie KROES, L. en WEERMAN, F., *Arbeidspositie en criminaliteit: een onderzoek naar daders aan de hand van geregistreerde processen-verbaal*, R.U. Groningen, 1990, p. 124-128.

20. Zie MAWBY, R., *Policing the City*, Westmead, Saxon House, 1979, p. 57 e.v., 98-99; BOTTOMS, A., MAWBY, R.I. en XANTHOS, P., 'A Tale of Two Estates', DOWNES, D. (ed.), in *Crime & the City*, London, MacMillan, 1989, p. 47, 63; LAYCOCK, G., 'Crime Analysis in England', *Actuele politievraagstukken*, ELIAERTS, C., ENHUS, E. en SENDEN, R. (eds.), Brussel, V.U.B., 1989, p. 411.

21. Zie JUPP V., *Methods of Criminological Research*, London, Unwin Hyman, 1989, p. 57-62.

22. Zie WIKSTRÖM, P., *Urban Crime, Criminals and Victims*, New York, Springer Verlag, 1991, p. 237 e.v. (contextual crime analysis); PUT, V., THYS, J., VAN KERCKVOORDE, J., WOUTERS, M., *Politieel geregistreerde criminaliteit*, Brugge, Uitgeverij Vanden Broele, 1991, p. 11 e.v.

23. Zie HEBBERECHT, P., HOFMAN, H., PHILIPPETH, K. en COLLE, P., *Een buurtgericht onderzoek naar criminaliteit, onveiligheid en preventie*, Brugge, Uitgeverij Vandenbroele, 1991.

met de politie en opinies over en ervaring met preventiemaatregelen. Aan het afnemen van deze enquête ging een historische, stadssociologische analyse vooraf van de stad Gent en van de vier onderzochte buurten in het bijzonder.

We stelden o.a. volgende bevindingen tegenover elkaar:

a. Binnen de stadssociologische analyse blijken brede maatschappelijke ontwikkelingen en conflicten aan de basis te liggen van het ontstaan en de evolutie van socio-economische functies van de (stads)buurten. De specifieke socio-economische functies van een buurt blijken mede de aard en de omvang van de in de buurt politieel geregistreerde feiten vorm te geven. Deze concrete criminaliteitsvormen in de buurt zijn objecten van lokale angst- en bezorgdheidsgevoelens die hun basis vinden in brede maatschappelijke ontwikkelingen;

b. Binnen de stadssociologische analyse worden de ruimtelijke spreiding, over de stadsbuurten heen, van sociologische kenmerken van bevolkingsgroepen beschreven en verklaard vanuit brede maatschappelijke ontwikkelingen. Het lokale criminaliteitspatroon en het slachtofferprofiel, uit de politieel geregistreerde criminaliteit, verschilt tevens naargelang de specifieke socio-economische status van de buurt en zijn populatie;

c. Volgens de bevraagden uit de vier buurten lopen in dalende orde oudere vrouwen, jonge vrouwen en oudere mannen het meest kans om slachtoffer te worden van criminaliteit. Deze opinie staat nogal haaks op het geregistreerde slachtofferprofiel uit de vier buurten. Uit de enquête blijkt echter verder dat vrouwen en oudere leeftijdscategorieën hun gedrag sterk beperken en aanzienlijk meer situaties mijden;

d. Jongeren worden door de bevraagden uit de vier buurten het meest als mogelijke daders voor feiten in de buurt bestempeld. Deze opinie benadert enigszins het profiel van de gekende verdachte(n). De enquête vertelt verder dat preventiemaatregelen naar jongeren toe de meeste instemming genieten. Doch zij laat ook blijken dat hoe jonger de respondent is, hoe groter de kans dat deze door de politie gecontacteerd wordt (b.v. voor identiteitscontrole);

e. De p.v.-analyse geeft aan dat twee op drie van de feiten gemeld wordt door het slachtoffer zelf. De slachtofferbevraging zelf wijst uit dat nauwelijks de helft van de slachtoffers aangifte deed.

Door deze en andere vergelijkingen of confrontaties met andere onderzoeksbevindingen kon de criminologische analyse van politieel geregistreerde criminaliteit bijdragen tot het formuleren van beleidsaanbevelingen voor preventie van criminaliteit en onveiligheid.[24]

Terminus

Vanuit de concrete onderzoekservaring binnen een buurtgericht onderzoek naar criminaliteit, onveiligheid en preventie illustreerden we de mogelijkheden van

24. Voor deze preventieaanbevelingen zie HEBBERECHT, P., HOFMAN, H., PHILIPPETTH, K., COLLE, P., *Een buurtgericht onderzoek naar criminaliteit, onveiligheid en preventie*, Brugge, Uitgeverij Vandenbroele, 1991.

een criminologische analyse van politieel geregistreerde criminaliteit. Deze mogelijkheden worden gedragen door volgende stappen:

1. de analyse van politieel geregistreerde criminaliteit vertrekt vanuit een criminologische theorievorming. Onze omschrijving van criminaliteit als sociaal fenomeen thematiseert de sociale produktie ervan binnen vier analysepolen en hun onderlinge relaties: de informele en formele sociale controle, de daders en slachtoffers;

2. de analyse grijpt plaats met inzicht in de produktie van politieregistraties en -statistieken door de verschillende dynamieken binnen de vier genoemde analysepolen;

3. de eigenlijke analyse operationaliseert, zo veel mogelijk, de indicatoren voor deze vier analysepolen. Dit operationaliseren sluit inhoudelijk aan bij de theoretische verklaringen van criminaliteit als sociaal fenomeen;

4. de onderzoeksbevindingen uit de analyse worden geduid binnen een criminologische analyse door contextualisering. Binnen een theoretisch kader worden de bevindingen vergeleken en geconfronteerd met andere onderzoeksbevindingen.

Zowel de vergelijking met bevindingen uit andere onderzoeksmethoden als de terugkoppeling naar de theorievorming blijken een rijke onderzoekservaring en houden de uitdaging in voor verdere theorievorming en verfijning van de onderzoeksbevindingen.

Bibliografie

BOTTOMS, A., MAWBY, R.I., XANTHOS, P., 'A Tale of Two Estates', in DOWNES, D. (ed.) *Crime & the City*, London, MacMillan, 1989.

BRUGGEMAN, W., 'Gerechtelijke geautomatiseerde gegevensbestanden in de computer van de rijkswacht', *Panopticon*, 6, 5, 1985, p. 455-465.

CARLIER, F., 'Buurt Observatie Acties', *De Politieofficier*, 1988, 8, p. 5-20.

Criminaliteit in de grote stad, Justitiële Verkenningen, themanummer, XV, 8, 1989.

CUSSON, M., *Croissance et décroissance du crime*, Paris, P.U.F., 1990.

De automatisering bij de Politie Gent, documentatiemap, Politie Stad Gent, 1989.

FIJNAUT, C. e.a., *Politiële Misdaadbestrijding*, W.O.D.C., nr. 56, 1985.

HEBBERECHT, P., 'Het nieuwe realisme in de Britse kritische criminologie', *Panopticon*, 11, 2, 1990, p. 189-197.

HEBBERECHT, P., HOFMAN, H., PHILIPPETH, K. en COLLE, P., *Een buurtonderzoek naar criminaliteit, onveiligheid en preventie*, Brugge, Uitgeverij Vandenbroele, 1991.

JUPP, V., *Methods of Criminological Research*, London, Unwin Hyman, 1989.

KINSEY, R., LEA, J. en YOUNG, J., *Losing the Fight against Crime*, Oxford, Basil Blackwell, 1986.

KROES, L. en WEERMAN, F., *Arbeidspositie en criminaliteit: een onderzoek naar daders aan de hand van geregistreerde processen-verbaal*, R.U. Groningen, 1990.

LAYCOCK, G., 'Crime Analysis in England', ELIAERTS, C., ENHUS, E. en SENDEN, R. (eds.), in *Actuele politievraagstukken*, Brussel, V.U.B., 1989.

MAWBY, R., *Policing the City*, Westmead, Saxon House, 1979.

PUT, V., THYS, J., VAN KERCKVOORDE, J. en WOUTERS, M., *Politieel geregistreerde criminaliteit*, Brugge, V.Z.W. Politeia, Vanden Broele, 1991.

Urban Sociology, PICKVANCE, C.G. (eds.), London, Tavistock, 1976.

VAN KERCKVOORDE, J., *Statistieken of Statistrikken*, Leuven, Acco, 1984.

WIKSTRÖM, P., *Urban Crime, Criminals and Victims*, New York, Springer Verlag, 1991.

YOUNG, J., 'The Tasks Facing a Realist Criminology', *Contemporary Crises*, 11, 4, 1987, p. 337-357.